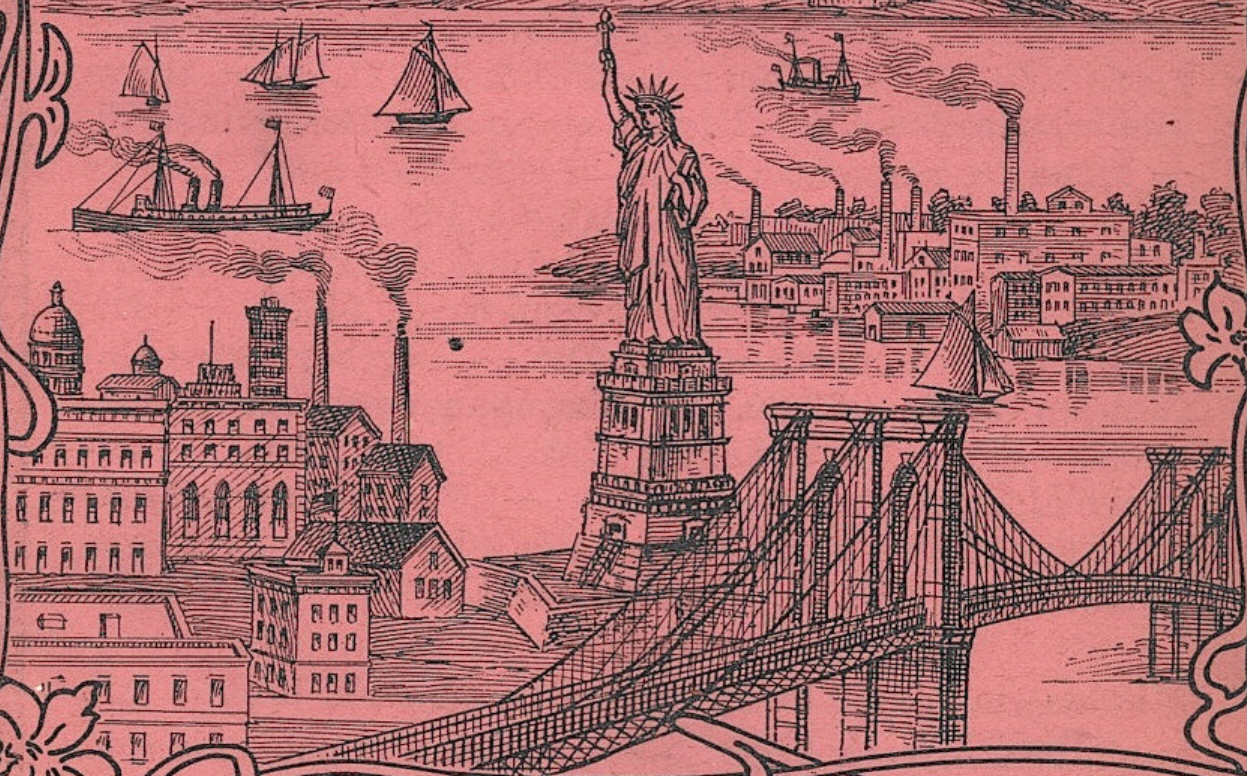

HAJNAL

OLVASÓINK FIGYELMÉBE!

A HAJNAL szerkesztőségénél a következő imádságos könyvek kaphatók

Rendelési cím:

☞ „HAJNAL“

217 Third Street,

PASSAIC, N. J. ☞

Aranykorona. Diszes vászonkötés ..\$1.50 — Diszes elefántcsontkötés ..\$2.50. — **Ájzatosság gyöngyei.** Művészi kivitelű gyöngyház betétes kötés ..\$1.25. — **Betegek gyógyítója.** Diszes elefántcsont kötés ..\$2.25. — **Énekeskönyv.** Kottával. Diszes vászonkötés ..\$1.25. — **Égi Manna.** Vászonkötés ..\$0.30. — Diszes celluloidkötés ..\$0.50. — Művészi kivitelű csontkötés ..\$1.25. — Nagyobb diszes elefántcsontkötés ..\$2.25. — **Görög-szertartásu teljes énekeskönyv.** Diszes vászonkötés ..\$1.00. — Diszes elefántcsontkötés ..\$2.30. — **Jézus az én kívánságom.** Diszes vászonkötés, kisebb ..\$0.50. — Nagyobb ..\$1.00. — **Lelki Manna.** Egyszerű vászonkötés ..\$0.35. — Finom puha bőrkötés ..\$1.00. — **Mária bűnösök szószólója.** Diszes elefántcsontkötés ..\$1.75. — **Mennyei hangok.** Oktató, szertartásos, imádságos és énekeskönyv. Keresztény családok kincse. Diszes vászonkötés ...\$2.00. — Remek elefántcsontkötés ..\$3.50. — **Orgona- virágok.** Diszes vászonkötés ..\$0.85. — Diszes elefántcsontkötés ..\$2.40. — Domborműves elefántcsontkötés ...\$2.60. — **Orgonahangok.** A legnagyobb énekeskönyv. Diszes vászonkötés ..\$1.00. — Diszes elefántcsontkötés ..\$3.00. — **Páduai Szent Antal imádságos könyve** ..\$0.30. — **Rózsakert.** Közép. Diszes zománckötés ..\$1.20. — **Szentírás.** Diszes kötés ..\$5.00.

Mindenféle iskolai könyvek, katekizmusok, bibliák stb. kaphatók. -- Árak 1 centes bélyegeken is beküldhetők.

H A J N A L.

No. 9. Vol. II. MONTHLY MAGAZINE Szept. 1909.

Szerkeszti MESSERSCHMIEDT GÉZA plébános Passaic-on, New Jersey.

Published every first Thursday by
Rev. Geisa Messerschmiedt
217 Third St. Passaic, N. J.

Megjelen minden hó első csütörtökén.

Subscription Price — Előfizetés
az Egy. Államokban és Kanadában
One Year — egy évre \$1.00
Magyarországon, külföldön
Egy évre \$1.60

Entered as second-class matter Jan. 15, 1909 at the post office at Passaic, N. J.
under the Act of Congress of March 3, 1879.

A Hajnal T. Olvasóihoz.

Mikor a Hajnal-t — épp most másfél éve — megindítottam, célom volt az amerikai katolikus magyarság kezébe, a katolikus családok asztalára, egy olyan folyóiratot adni, mely kizárólag vallásos tárgyú, — szakavatott kitűnő munkatársak cikkeivel ez idegen világban valláserkölcsei tekintetben ezernyi veszélynek kitett magyar katolikust vallásos kötelmeire figyelmeztesse, őseinek örökségében a drága szent katolikus hitben megerősítse, válogatott szép történetekkel, leírásokkal buzdítsa, vigasztalja, oktassa s szent lelkesedést keltsen bennük a katolikus egyház minden ügye iránt.

Ez volt a cél. Reménységem és bizalmam az Isten segedelme s honfitársaim anyagi támogatása volt.

E másfél év alatt a Hajnal szerte e nagy Amerikában szépen elterjedt. A napról-napra beérkező elismerő és köszönő levelek e hitbuzgalmi folyóirat hézagpótló és szükséges voltáról tanúskodnak.

Mondanom sem kell, minden gondolkozó ember beláthatja, hogy egy lap kiadása pénzbe kerül. Azt is tudhatja mindeki, hogy a múlt évi rossz munkaviszonyok mily anyagi áldozatot róttak rám; Isten segedelmével a lapot mégis fentartottam és megvallom ebben nagyon sokat tettek azon nagyszámú jó kalolikus olvasói a Hajnalnak, akik kérve — kértek hogy, bár nincsenek abban a helyzetben, hogy kötelességünknek eleget tegyenek mégis ne szüntessem be számukra a lapot, ha „a munka megindul“ mindent rendbe hoznak, mert a Hajnal nagy lelki erősségükre szolgál.

Nos, kedves olvasóim. Az éjt elmúlt. Feljött már a nap. A munka megindult. Engedjétek meg, hogy szíves ígéretetekre figyelmeztesselek benneteket. **Küldje be mindenki az elő — vagy — utófizetést.** Én kitarítottam, vártam és bíztam. Ne engedjétek, hogy csalatkozzam bennetek.

Van egy más kéresem is. Tulajdonképen nem is az enyém, hanem magáé a ti gondviselő jó Isteneteké, az Úr Jézus Krisztusé, kinek dicsőségét, Szentegyházát hirdeti a Hajnal. Ne elégedjétek meg azzal, hogy előfizetői vagytok a lapnak. A jót nemcsak bevenni, hanem terjeszteni és másoknak is ajánlani: felebaráti kötelesség. Mindenkinek van rokona, barátja, jó ismerőse. Kérlek, emeljétek előttük pár ajánló szót a Hajnal érdekében. **Minden előfizető csekély fáradsággal szerezhet egy új előfizetőt,** csak akarnia kell, csak legyen benne szikrányi lelkesedés a szent ügy iránt.

Azok, akik ezt megtették, fogadják ez alkalommal a Hajnal köszönetét; akik még meg nem tették, azokat kérjük, tartsanak velünk, segítsenek munkánkban, melynek egyedüli célja: az Isten dicsősége, a lelkek üdvössége.

Bárki kaphat a Hajnal kiadóhivatalától mutatványszámokat.

Tisztelettel

Messerschmidt Géza.

Magyarok ünnepén.

Népet láttam, mely álmodott
Jövő boldogságról
És most bolyong szerteszórtan
Távol hazájától. —

Ünnepelt némán, csendben, sirva,
Bánatos dalra nyilott ajka: —

Nagyasszonyunk, Anyánk, kegyes Szűz Mária
Tekints gyászbaborult árva fiaidra!
Idegenben sirnak, szenvednek szegények,
Ajkaikról hangzik a bánatos ének:
„Magyarországról, édes hazánkról,
Ne felejtkezzél el szegény magyarokról.“

Az árván maradt nép az égből vár segílyt,
Mely annyi századot szenvedve általélt. —
Az Úr házában rezgő ajka
Első királyát búsan hívja:
„Hol vagy István király? Téged magyar kíván,
Gyászos öltözetben Te előtted sirván.“

* * *

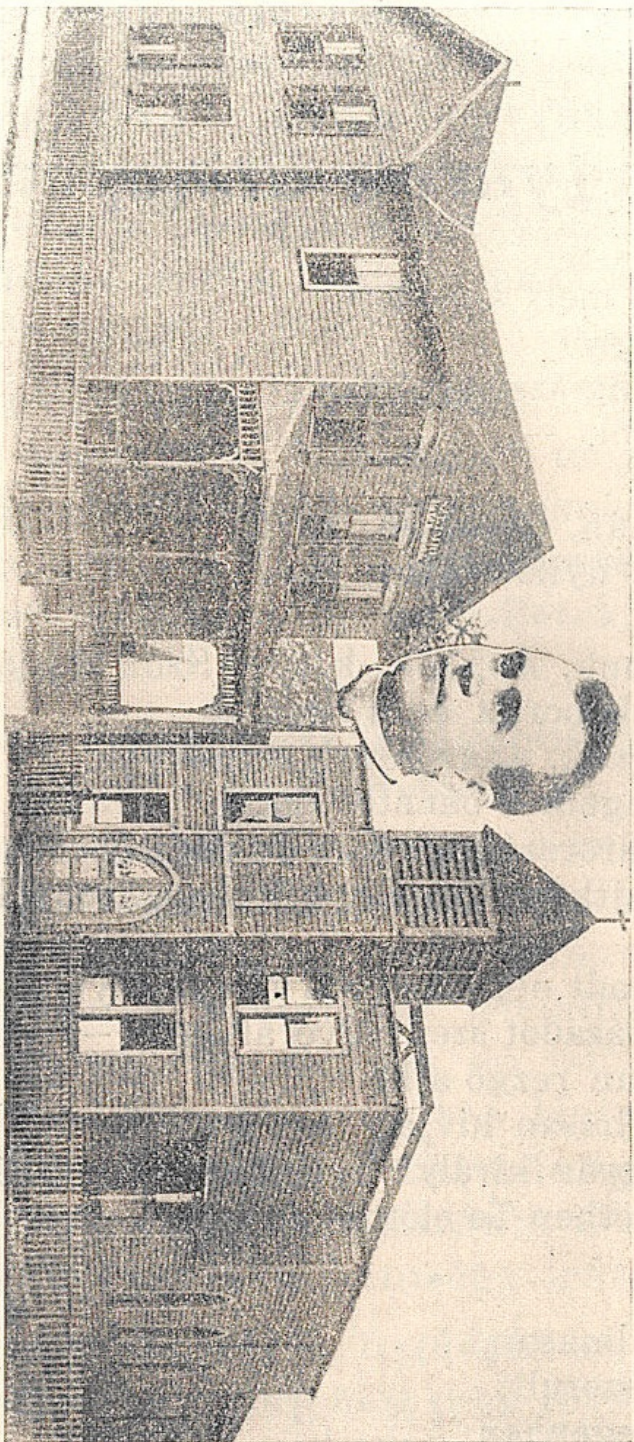
Sirtam fájdalmasan,
Szivem összeszorult,
Könnyem idegenben
Szomjas göröngyre hullt.

Passaic, N. J. 1909. aug. 21.

Rickert Ernő.

A clevelandi (west-side-i) Szt. Imre r. kath. ma-
gyar hitközség temploma, iskolája és paplaka

Fennállásának 5 éves jubileumát múlt hó
29-én ülte meg.

Szózat a keresztény szülőkhöz.

Irta: Böhm Károly.

Kedves keresztény szülők!

Hogy tinektek kötelességtek gyermekeiteket, ha már egyszer a világra hoztátok, kellőleg táplálni is és gondozni, mindaddig, míg maguk nem tudják megkeresni élelmüket: azt egyitek sem fogja kétségbe vonni, s magatok is gyilkosnak mondanátok nem csak azt az anyát, ki gyermekét megfojtaná, hanem azt is, ki azt éhen és piszokba veszni hagyá.

Az ember azonban, s így a gyermek is, nem csak testből áll, hanem testből és lélekből, és pedig annyira lélekből, hogyha ez nem üdvözülni, a test is elkárhozik. Ha tehát már azt a mulandó testét a gyermekeiteknek gondozni tartoztok, annál inkább tartoztok gondozni a lelküket. Vagyis tartoztok róla gondoskodni, hogy gyermekeitek kellőleg ismerni és érteni megtanulják az Isten által kinyilatkoztatott keresztény katolikus szent Litet s azt megszeressék és gyakorolják. Következésképp tartoztok őket katolikus iskolába küldeni, a hol ilyen iskola van; a hol pedig nincs, tartoztok őket a házi oktatáson fölül a paphoz elvinni hittanításra, az ugynevezett „szöndé-szkúlba“ a hol van.

S ez oly fontos szülői kötelesség, hogy enélkül nem üdvözölhettek. A Szentírás is mondja: „Ki övéből, különösen házbélieiről nem gondoskodik, annak nincs hite s rosszabb a pogánynál“, s az Isten is sokkal szigorubban fog bánni az ilyennel, mint avval a tudatlan pogánnyal.

A mely szülő ezt elmulasztja, azt semmi gyóntató-
 atya érvényesen föl nem oldozhatja. Isteni Üdvözítőnk
 még a keresztthalált is kész volt elszenvedni értünk, csak-
 hogy igaz, Isten előtt is érvényes hitünk legyen. Akkor
 hát hogy nyerhetne tőle kegyelmet és üdvösséget az a
 katolikus szülő, ki gyermekeit a katolika hitkellő ismerete
 nélkül, hitetlenségben vagy pedig valami téves, Isten
 előtt nem érvényes hitben fölnőni hagyja.

Az ugynevezett „Publikszkúlok“ kivált a katolikusok
 gyermekeinek egyáltalában nem elégségesek, nem
 megfelelők, még a keresztvetést sem ismerik, s a mi ke-
 resztvetésünket kinevetnék. A gyermekeket vallásra nem
 oktatják; különben az még szerencse, mert katolikusra
 ugy sem oktatnák. Ezen oskolák növendékei többet ta-
 nulnak ott holmi majmokról meg medvékről mint a jó
 Istenről. Pedig mit ér az élet Isten igaz ismerete és sze-
 retete s örök üdvösség nélkül? Ezek a gyermekek Jézus
 nélkül, gyónás és áldozás nélkül maradnak. Igaz, írni,
 olvasni és számolni megtanulnak. De ez a tudás csak a
 siring kíséri az embert, csak a siron innen használ, a siron
 túl az örökkévalóságban már nem. A katolikus iskola
 pedig az írás-olvasás és számoláson s egyéb földi hasz-
 nos ismereteken fölül, még arra is kioktat, hogy hogy
 lehet az embernek az Egy halhatatlan lelkét megmentenie
 s hogy hogy lehet már ezt a földi életet is áldásosan
 és nemesen eltöltenie. Csak a katolikus iskola tanítja
 ki a gyermeket arról, hogy kitől van, s hogy mivégre
 van, s hogy mit kell neki tennie és mit kell neki kerülnie
 itt a földön, s hogy mit lehet remélnie vagy mitől kell
 félnie az örökkévalóságban.

A vallástalan vagyis felekezetenküli iskolák tan-
 könyveiben mindenről van szó: napról, holdról és csilla-
 gokról, lóról, macskáról, kutyáról s minden néven neve-
 zendő járó, repülő, úszó, kúszó, csúszó és mászó állatokról,
 növényekről, ásványokról és elemekről, egyszóval min-
 denről, a mi csak van az égen, a földön és a föld alatt.

Jézusról, a lélek halhatatlanságáról pedig, az üdvösségről és kárhozatról, a vallásbeli teendőkről, a Krisztus egyházáról nincs még csak egy halavány említés se bennök. Magáról az Istenről is alig szerz az a gyermek valami homályos fogalmat. Legföljebb a „Szantiklasz“, az neki az ő istene és mindene, míg kicsi; későbbben pedig a dollár.. Ha otthon látja is, hogy néha imádkoznak vagy templomba mennek: azt az ilyen iskolába járó gyermek nem érti, hogy mi az. Ő ugy okoskodik: hiszen ha mennyország vagy pokol volna, akkor a tanítónk azt is megmondta volna nekünk, mint más egyebet; de sem ő nem mondott nekünk erről semmit, se a könyvünkben nincs róla szó; tehát nincs is. Még kicsi s már is csak nevet a szülein, hogy ők még imádkoznak, különösen ha olyan tanítója van, ki gyűnyos megjegyzéseket szokott tenni a vallásra.

Az ilyen nevelés senkinek se való, de kivált a ti gyermekeiteknek nem, kiknek ősei Szt. István óta, tehát egész kilencszáz év óta mindig hívő katolikusok voltak, s most e gyermek és azoknak jövő generációi és unokái hitnélküli pogányokká válnak. Mily borzalmas sorsa lesz az ilyen lelkiismeretlen s kegyetlen apának-anyának a más világon, a kik, hogy a tandíjat megspórolják, elárulják gyermekük lelkét, mint Júdás a Krisztust, s ima, mise és szentségek nélkül hagyják fölnőni.

A törvény előtt a katolikus iskolák egyenjogúak és egyenrangúak a Publikuskúlokkal. A kath. szülőnek tehát semmi sem áll az útjában, hogy gyermekét katolikus iskolába küldhesse. Tehát küldjed is, s inkább a torkodon spórolj, mintsem a gyermekednek halhatatlan s Krisztus vérével megváltott lelkén.

A gyermeket nem elég csak a földi, a múlandó dolgokra és ügyességekre kioktattatni. Már pedig a Publikuskúlokban minden súlyt kizárólag csak a földi dolgokra fektetnek. Ott a gyermek lelke annyit sem számít, mint a kisujja körme. A Publikuskúl előtt a menny-

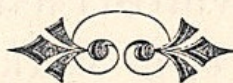
ország annyit sem számít, mint például egy labdajáték.

Ott a vallás annyit sem számít, mint például egy hajfrizura.

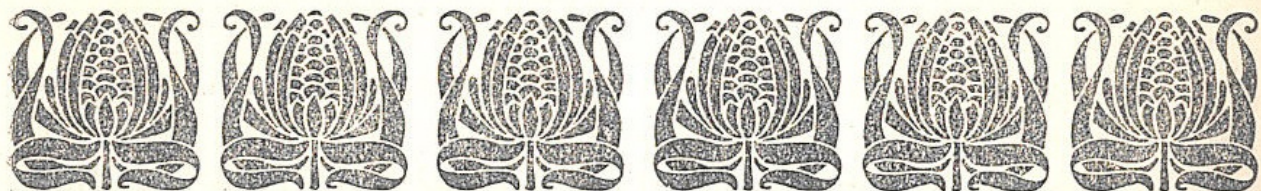
Ott a Megváltó Krisztus annyit sem számít, mint egy pók vagy egy légy vagy valami erdei fenevad. Allatok képeivel teleaggatják az iskola falait, Krisztus képe sehol.

De ne értsen félre senki. Én itt nem irok a Publikuskülok ellen, sem nem becsmérlem azokat. Az állam a sok mindenféle felekezet miatt felekezetlen, vallást nem ismerő. S így az iskolája is az. Én csak arra akartam figyelmeztetni a kath. szülőket, hogy azon iskolák pusztán csak a földi oldaláról fogják fel az embert, pusztán csak a földi életre képezik ki, mintha az teljesen mindegy volna, akár így akár amúgy tiszteli valaki az Istent, akár hisz akár nem az Üdvezítő Jézusban. Minden józan ember belátja, hogy az ilyen kiképzés hiányos, s igazi nevelésnek nem mondható, mert az erkölcsnek alapja a hit, az igaz erkölcsnek az igaz hit. Azért nem tud a kath. szülő, ha van még lelkiismerete, s gyermekét igazán szereti és igazán boldogítani akarja, mondani, nem tud beérni a Publikusküllal, legfőjebb ott, a hol kath. iskola még nincs. De az ilyen tartozik elvinni gyermekét a paphoz, a ki majd gondoskodik annak hitbeni kioktatásáról.

— Folytatjuk. —

☞ A Hajnal mai száma 40 oldalra terjed! ☜

A nyugvó Nap irányában.

Megírta: Dénes plébánus.

„Tengerre Magyar“ — ez az aggszó járja otthon Magyarországon.

„Follow the Sun“ (Eredj a Nap utján) — ez a mondás járja itt Amerikában.

De úgy tetszik a **Tenger** nem vonja a Magyart; de igenis húzza a **Nap** a maga utjára az amerikaiit: mind mind a nyugvó Nap után vonul.

Úgy tetszik ez a sorsa volt a fehér európai fajtának mindig: a Nap nyugta irányába menni: követni a Napot.

A kelták, a gótok, a slávok, a magyarok mind mind keletről Azsiából: Nyugatra, Európába vonultak és a Keltából lett görög, latin majd a gótból, lomgobárdból a latinnal keveredve lett: olasz, spanyol, francia; a gótból szlávval keveredve lett: rumun-oláh; a gótból keveredés nélkül lett: holland, német, svéd, dán, norvég; a szlávból: cseh, lengyel, tót, ruthén, orosz, bolgár, szerb, horvát és a gráner. A kelta szász, dán, francia és latin keveredéséből lett: az angol.

És amint két ezer évvel ezelőtt az őseik tettek, azonképen most is újból ez az európai fehér fajta „követi a Napot“ és a nap nyugta irányában Amerikába húz által.

És itt Amerikában is csak tovább — csak tovább a Nap nyugta irányába a Mississippi folyó felé, azon túl is a Sziklás Hegyhez és tovább tovább még a Tenger a Csendes Oceán nem állja útját.

És igaza van az amerikainak!

Csak a nagy Nyugaton: a Mississippi folyón túl van igazi Amerika. A Kelet Amerikában, egész Chicagóig, Saint Louisig már csak Európa romlott kiadásban. De a Mississippin Missourin túl! Ah, itt a nagy méretek hona.

Igen és inkább a Missourin túl! Mert a Mississippit és Missourit között levő terület a Missouri (olv. Mizúri) Iowa (olv. Ájove) és Minnesotta államok földje még dombos, hullámos, hosszú a dombhátak egyik folyótól a másikig, keletről nyugatra pár huzamosan vonulván. Itt még erdő, tó, fa van; de azontúl: a Szabadság Földje.

Beláthatatlan sikk a „prairie“ (olv.: preri) ötvenezer holdas búza táblákkal, végeérhetetlen kukoricással; és ettől még az ég-boltja is aranyos fényben úszik!

Itt a Szabad Puszták tízezernyi darabból álló marha csordával, ló ménessel, juh nyájjal; itt még a rézbőrű őslakos Indián, itt a merész délceg lovas: „cowboy“ (olv. kavbój) — itt az amerikai vad bivaly a buffaló (olv. baffló) és az ördögfattya vonat rabló, ki ketted-hármad magával felrohan a robogó vasúti vonatra, megállítja, gúzsba köti a gépészt és segítőt, puskájával megvágyítja a száz utast, és kifosztja őket és feltörvén a póstás zsákokat és a pénzszállító Express Kompanya acélládáit százezer dollárokat rabol el és zsákmányával elrohan mint a szélvéses veszett fene a néma pusztán.

A ki a Mississippit át nem lépte, nem látta, mi az az Amerika, Azt állom.

És ez az igazi Amerika világa vontá igézte a lelkeket régóta már.

Húzott a Nap a maga útjára.

Valóságos epedéssel olyan forró epedéssel gondoltam mindig erre a Nyugatra, mint diák koromban a szarkafészekre! Bár csak egyszer volnék a Prairien, a lilás-zöldes Coloradói ormokon a boldog Californiában! Így epekedtem.

Végre hívás jött az útamba. Váratlan. Az egyik montánai püspök papot kért segítségére a pittsburgi püspöktől olyan papot, ki angolon kívül még három-négy egyéb európai nyelven tud szóllani.

Ez az én jó alkalmam. Nem tudtam bírni az örömmel. Szabadságot kértem hát egyelőre csak három hánapra és a menyasszony alig indul oly boldogan a menyegzői útjára, mint én nekieredtem a Messze Nyugatra Pittsburgból — Montánába.

Éjszaka elébe indultam és reggelre Chicagóba voltam 1000 mértföldnyire New Yorktól: első amerikai állomásomtól.

Csak két óráig néztem a nagy Babilont és tovább... tovább... Mississippit felé.

Estére megláttam a „Vizek apját“ a Mississippit Saint Louison. Amason Braziliában a világon a legnagyobb víz, de rögtön utána jön a Mississippit. Épp a nyugvó nap bitorában fürdött az

óriás folyam, a mikor megpillantottam. Egyszerűen fenséges volt. De csak tovább... tovább... Reggelre már Omahában a Missouri folyó habjaiban gyönyörködtem, a mint a kelő nap aranyos fénylő fátyolt vont rájuk.

Ez is oly nagy mint a Mississippi. Itt volnék hát már az „igazi Amerikában“!

Itt láttam meg először Amerikában... földszintes házakat. New Yorktól Chicagóig emeletre épít házat minden rendes ember; de az igazi Amerikában már csak földszintre. Lapúl erősen az édes Anyaföldhez, mert itt már korlátlan Úr a szabad pusztán a szabad szél: a „Tornado“, az amerikai „Forgó szél“! Spanyol neve van: tornádo = forgó, mert az igazi Amerikában Spanyol volt a gazda még csak nem oly rég. Itt a határtalan pusztán születik a Tornado, itt rohan vészettül végig a szabad pusztán és seper az utjából házat, embert, marhát, lovat, de még a rohanó vasszörnyeteggel is birokra kel a száguldó vonattal. Szabad „amerikai“ akadályt maga előtt tűrni nem akar. Felkapja a házat, az embert, a marhát, megforgatja, levegőbe emeli, megropogtatja és jó pár mértföldnyire teszi csak le újból az Anyaföldre. Azért alázódik le a ház itt földszintesre — de szél ezzel sincs megelégedve: elsepri így is; ez okból az ember külön pincét épít melléje és a mikor a puszták vad menyasszonyát a Tornadót mint óriási töltésért forogva, felhővel összeölelkezve táncolva jönni szemléli búvik be nagy hirtelen a pincébe és akkor szalad búvik a ló, marha, mula, minden eleven állat a lyukba.

Itt már biztosítanak a Tornado ellen ép úgy, mint a tűzkár ellen.

Omaha, Nebraska államban a Missouri folyam mellett New Yorktól 1500 mértföldnyire van. Cseh város. Egész utca sorokon a boltok feliratai cseh nyelven vannak, egész nagy város részben cseh nyelven társalognak a járókelők. De nem is látni ebben a cseh felében semmiféle templomot!

Egy napig szüntelen járkálva nézegettem. Szép a boltos része, nagy forgalmú a folyó partja, és itt óriási vágó hidak vannak. Itt magyar szót is halottam eleget.

De csak tovább... tovább. Éjszaka elébe indultam és reggelre Dakotában jártam már. Ez a terület már az Amerika granáriuma. Itt terem az aczélos búza, mely a bánátival vetekedik. Ebből csinálják a „Hungarian Flouert“ a „Magyar Lisztet“ Amerikában. Mikor úgy negyven évvel ezelőtt búzát kezdtek termesztetni Indiána, Illinois, Wisconsin, Misscuri államokban Pillsbury Minnesotában a Mississippi folyón óriási örlő malmokat emelt. A folyónak Minneapolis városa mellett nagy, rohanó esése van: a „Saint

Anthony's Falls". Ez a sebes nagy víz forgatja a malmok ke-rekeit. Pillsbury fúrt faragott a maga malmain, hogy szép fehér lisztet kapjon. Nem ment. Hozatott Budapestről 1878-ban magyar malmosokat. Jobb volt a liszt kezük alatt, de még sem volt az magyar láng liszt. Búzában volt a hiba: nem volt oly kemény, mint a magyar búza. Akkor törték fel a Dakota prairie — it — búzával vetették be és a hosszú nyári napok heve alatt ez már oly lisztet adott, mely közel állott a magyar liszthez. Ezt hívják ők „Hungarian Flour“-nek itt, de azért még ez sem a magyar láng liszt No. 0 de még No. 1. sem!

De azért szerte széjjel látni malmokat büszkén emelni hom-
lokukat óriási betűs felirással: „Hungarian Flour Mills“.

És ezek csak dakotai, montanai búzát őrlenek, mely a legfe-
hérebb lisztet adja Amerikában. Ezen búzának kereskedők közt
„No. 1. hard“ a neve. A pékek ezen liszthordójából 250 font
kenyeret tudnat sütni, míg délibb területekről való búzalisztból
csak 225 funtot. A föld szemre egyenes sik, fa és szikla nélkül,
füvel fedett, mely a teremtés óta nőtt itt egy magában.

1871-ben törték szüzi keblét ekével először. Mikor ebbe a fü-
ves prairiebe először belevágják az ekét a hant végig egy darab-
ban, töretlen szakítatlan fordul az ekevas után, mint egy óriási
szalag végtelenbe. A fű fonódott gyökerei tartják azt össze egy
darabban. Ezt azután megtöri a „breaker“ külön arra való eke,
melylyel a felszántott területen keresztbe mennek. Ősszel ezt
a hantot visszaszántják és megint keresztben mennek rajta a vé-
kony éles „breaker“-rel, hogy a fű gyökereit megmossák és ki-
dobálják. Pár ló naponkint 16 mértföld hosszú szalagot vet fel a
szüzi fölből. A gyökeret aztán a jövők vágják, mikor nyáron télen
a fű elrothadott a szántásban. Ekébe három ló van fogva a brea-
kerbe kettő. Egy akér felszántása \$3.50 kerül és a szántás törése
akerenkint \$2.75 be. A szántók bére \$2.00 naponkint és teljes el-
látás. A megtört szántás visszafordítása júliusban történik.

Egy pár ló naponkint két és fél akert fordít vissza és meg-
száradás után keresztbe szántják azt és ősszel a föld kész a mag
alá. Így hát a füves prairiet felszántják, megtörik, visszafordít-
ják és újból keresztben szántják. Egy akerbe 52 quart skót őszi
búzát vetnek. Egy akér bevetése \$1.00 kerül és magbúza vetnivaló
\$2.00-ba kerül akerenkint. Jó mélyen van a mag beboronálva és
négyszer is megy a borona egy földön, hogy egész porrá van tör-
ve a fedő hant. Aratás úgy augusztus első felében történik. Ott
rögtön a földön ki is csépelik és a készen álló szekerek hordják a
legközelebbi vasúti állomáshoz úgy hogy sem nagy csürökre sem
granáriumokra nincsen a gazdának szüksége. Az óriási búza tábla

nincsen körül kerítve csak a legelőt kerítik be szeges dróttal. A telepés második esztendőben már pénzt lát a búzájából.

A gazda kiadása míg a szüz földről búzáját eladhatja \$25.00 akerenkint, de a búza termés átlaga 40 bushel akerenkint és a montanai vagy dakotai búza ára bushelenként mindig \$1.25 volt. Mára \$1.40! Úgy hogy egy aker búza föld \$25 tiszta hasznot hoz a gazdának itt.

De mikor a prairie meg van törve, a következő esztendőkben a búza földre szükséges kiadás míg a búza a vasuti vagonban áll, csak \$15.00 akerenkint és így a tiszta jövedelem minden aker után már \$35.00.

A mikor az ember kiveszi a földet nem dolgozza azt fel egyszerre, hanem darabonként és addig is a szomszédoknál napibéért dolgozik, hogy magát fentartsa, míg a földje elegendő hasznot hoz. Búzáon kívül vetnet még zabot. Sok helyütt a szüzi földből Montanában 108 bushelt kaptak egyetlen egy akerből és később az átlag egy akeren 54 bushel szokott lenni. A zab ára fél dollár busheljéért. A fű, a mi vadon nő a prairieken és a kékes fű oly jó, mint egyéb államokban a vetett fű. Juhot 2000 darabos nyájában legeltetnek és a juh tenyésztésbe befektetett minden száz dollár minden évben \$25.00 tiszta hasznot nyújt. A marha tízezer darabcsordában legel és abba fektetett minden száz dollár 20 dollár hasznot ad egy esztendőben.

A levegő itt az igazi Amerikában fölséges, mivel a föld Missouri folyótól kezdve nyugat felé haladva folyton emelkedik és 3000—6000 lábnyi magasságban vannak ezek a prairiek a tenger színe felett. És ez a síkság emelkedés 1500 mértföldig tart észrevétlenül. Éjszak fele ez a jó búza föld feljebb van, mint Magyarország legéjszakibb része Szepességen, mert a szélesség 50 foka a Canada határa. Éjszak felől szintén sík és az Éjszaki Jeges Tenger hideg szele télen minden akadály nélkül rohan le ezen montanai és dakotai prairiekre — a levegő igen száraz és ritka azért a hideg nem oly kellemetlen, mint Pennsylvaniában. Mikor Montanában a hőmérő zérus felett 10 Fahrenheit — fokot mutat és erős szél nincs, az időjárás ezen ritka száraz levegőben igen kellemes és az ácsok kint a szabadban szabad kézzel vigan fűrnak vágnak fűrészelnek. A tavasz rögtön május hóval jön és minden kizöldül, de minden lassabban nő, mint Pennsylvaniában és az aratás csak augusztusban kezdődik és az első fűvet csak Anna napja körül vágják szénának, mert bár nappal a nap igen tüzesen vág, a levegő azért kényelmesen hűvös az árnyékban és az éjszakák a nap lementével rögtön oly hűvösök, hogy jó paplan kell minden nap az ágyban takaródzásra. Az ősz igen kellemes, enyhe,

puha és végtlenül gyönyörű a maga zöld fűvével, szagos virágai-
val egész november második feléig.

Mikor először szállottam ki a vonatról Billings városban Montanában estve, mivel egy amerikai mértföld magasságban voltam a tenger színe felett a tüdő gyorsan kezdett dolgozni és csak úgy, fuldokolva kapkodtam a levegő után, de aztán mintha balzsamos kertben jártam volna, szinte kéjelgett a gyönyörűségtől minden porczikám, minden csepp vérem a szagos, végtelen tiszta havasi levegőben. Csak úgy itta a tüdőm nagy hosszú kortyokban ezt a levegőt, mint a szomjas ember a hegyi csermely hűvös vizét. Semmi füst, semmi por ebben a levegőben. Az ember ittasul tőle. Nincs is itten száraz beteg, csak a kit gyógyulóba hoznak ide New Yorkról.

A virágnak itt illata van mint Magyarországon és színe is. A Missouri folyótól keletre a vad virág, hacsak nem mérges, szagtalan és majd mind fejjér színű. Így van ez Ausztráliában is. Új föld nincs szín és illat adó ereje. Az Európából behozott virágok magjaiból már New Yorkon, Pennsylvániában termesztett kerti virág minden esztendőben veszít az illatja erejéből és színe a fehérbe fordul. Nézzük a rózsákat, a rezedát, a gyöngyvirágot — mind mind veszít erejéből, a búzavirág a harmadik esztendőre már majdnem fehér lesz csak itt ott van kis halványan kék foltja.

A víznek sem tudja ez a föld adni azt az erős savanyú vagy egyéb ásványos ízt, mint van az európai ásványos vizeknek. Mikor 1866 a németek először kezdtek Amerikában sört főzni — ez nem akart sikerülni: sehogy sem volt oly jó, mint Bajorországban — pedig az árpa a komló európai volt hozzá. Rájöttek, hogy az amerikai víz nem oly jó hozzá, mint odahazai. Hozattak hát arra külön épített hajókon Bajorhonból vizet és a sör New Yorkon főzve ép oly jó volt, mint Németországban, de mindent még a vizet is Európából a hozatva sör oly sokba került, mintha Európából, már készen hoznák. És azóta a jó sört inkább importálják készen.

De az igazi Amerikában a virág oly színes, oly szagos, mint Európában.

De hát hogy él itt ez a nép oly területen szétszórva. Hogy van temploma? Iskolája, a gyermeke? Az ő lelke?

Bizony, bizony sehogy sem.

Gazdag vidék, egészséges vidék, szép vidék — de vad. Az ember elvadul benne.

Akibe beleszáradt a gonoszság.

Valóban érthetetlen némely hitevesztett ember megrögzöttsége. Még az Isten csapásai, nyilvánosságos büntetései sem térítik a jó útra. Néhány hónappal ezelőtt egy magát katolikusnak nevező magyar ember betért egy tisztességes családhoz. Amint a falakon Krisztus Urunk és a Boldogságos Szűz Mária képeit meglátta durva szavakban tört ki belőle a pokoli düh. Többek között felemelte kezét s a szent képekre mutatva így szólt: “Mire valók ezek itt, hisz ezek nem adnak kenyeret”. — A gombra frátert nagyon rövid idő múlva utólérte az Isten keze. Munkája közben a gép leszakította **azon** ujját, melylyel a képekre mutatott... Talán magába tért, vagy felismerte saját ujjá elvesztésében az **Isten ujját?** Nem! Még ma is oly megrögzött; azt mondogatja, hogy ha Isten volna, nem vitte volna el ujját a masina!

Mire vár még, az a “jó katolikus”? Biz’ az ilyenek nem érdemlik meg a sajnálatot.

Hastings on Hudson.

Klupács Márton.

Ha valaki valami érdekes, megható történetet akar olvasni, olvassa el a „Irországi kunyhó“-t. A Hajnal tárcája.

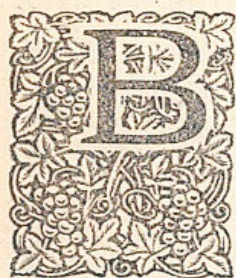
☞ TÁRCA. ☞

AZ IRORSZÁGI KUNYHÓ.

Németből: Sztroiny Antal.

V.

— Folytatás.

Bertalan szomorúan távozott és lelke mélyéből fölsóhajtott. Gondolkodva járkált a tengerparton föl és alá, és tanakodott magában, hogy mitévő legyen? Annyit már előre elhatározott, hogy egy napig a városban tartózkodik, hogy megpihenjen.

— Mit fog édes anyám mondani, ha megviszem neki a szomorú hirt?! — panasolta magában. Igen félek a hazatérés pillanatától. Ha nyiltan és őszintén megmondom neki, a mit megtudtam, halálra epezti magát. Ha látszólag örvendetes hirt viszek neki és el akarom vele hitetni, hogy láttam öcsémet és beszéltem vele: Lajos levelét fogja követelni, a mit meg nem adhatok neki. Ah Istenem, minek is jutottunk ennyire? Ezenfelül újra meg újra visszatér, hogy gyötörjön a gondolat és lelkiismeretem furdaló szava: Bertalan, te vagy oka anyád bánatának és öcséd balsorsának!

A boszúság, mely e zavart gondolatból támadt, látogatásának meghiusulása, az éhség, szomjuság és fáradtság oly kedvetlenné tették, hogy tanácstalanul azon töprengett, vajjon menjen-e mindjárt valami korcsmába vagy keresse-e föl előbb a tengerpart ama helyét, mely atyja halála által fontossá lett előtte?

Egyszerre csak különféle hangokat hallott. Hamar fölismerte a csábitó dudaszót, mely egészen lekötötte figyelmét. Mostani rossz hangulatában jól esett neki a meglepetés, hogy kedves mu-

zsikáját hallhatta. Nem habozott soká; sietve indult a tájra, a hova a sipok csengése oly csalogatva hitta. „Ma — mondta magában — csak megérdemlek egy kis kárpótlást a hosszú útért, melyet hiába tettem meg. Aztán kis szórakozásra is van szükségem, hogy oly kellemetlenül jártam.“

A zaj azon alacsony kunyhókból jött, melyek a tengerparti bokrok között elszórtan álltak. A hajóslegények úszóünnepüket ülték. A fiúk vizsgáztak az uszásból és aki az első díjat elnyerte, azt ujjongva és dudaszóval kísérték lakására.

Bertalan épen akkor jutott oda, midőn a rémitő embertömeg — többnyire tengerészek — a legjobb uszóval a kunyhóhoz ért. Az érdeklődés mindig közelebb és közelebb vitte az asztalhoz és padokhoz, melyek körül játszottak, ittak, táncoltak, énekeltek, dudáltak és lármáztak.

Bertalan jó ideig csak mint néző vett részt a mulatságban. Egyszerre azonban megtámadja egy tengerész durva hangja, aki — büszke, pajkos mozdulatai s dicsekvő magaviselete után ítélve — a pályanyertes ifju atyjának látszott. „Idegen — kiáltott — mit állsz itt rosszkedvűen és unatkozva? Minek zavarod vidám ünnepünket? Hordd el magad innen, ha nem akarsz jó kedvű lenni!“

— Hát ki mondta magának — vágott Bertalan merészen közbe — hogy én nem szeretek mulatni? Talán meghítt már ünnepéhez, hogy ilyenénképen korhol engem?

— Hát fogd és igyál! — szólt nevetve a tengerész és oda nyujtá neki a pálinkás poharat. Ül ide pályanyertes fiam mellé. Ezt az üres helyet ismerőseim egyikének tartottam fönn, de a ravasz, vén tengeri macska nem akar eljönni, mert haragszik és boszankodik, hogy az én fiam az övének orra elől elkapta a jutalmat.

Az öreg tengerész szavait az egész társaság oly szivtelen nevetéssel fogadta, hogy Bertalan hátán önkéntelenül végig futott a hideg.

— Ha bosszúálló természetem volna — folytatá az öreg tengerész és kiüríté színig telt poharát — megmutatnám szomszédoknak ezért a gyalázatért, melyet elmaradásával ejtett rajtam, megmutatnám neki a tenger közepén, hogy hol maradt ő, mikor az erőt osztogatták. De sajnálom az özvegyet és árvákat, a kik a parton életéért jajgatnának.

— Ti igazán durvák vagytok egymás iránt — szólt Bertalan a tengerészhez és szintén kihörpintette poharát — úgy látom, egy sértő szóért is képesek volnátok egymást lelökni a hajó széléről. Nem sőkán lehetnek köztetek igaz jó indulattal egymáshoz.

Ez a beszéd úgy megsértette a tengerészt, hogy mérgesen

összeráncolta homlokát, fölugrott a padról és poharát úgy odacsapta az asztalhoz, hogy jobbra is, balra is kifreccsent a szesz. „Ezt ne mondd még egyszer — kiáltotta — ha irországi vagy, a mit különben beszéded és viseleted is elárul. Mi tengerészek nem szoktuk meg, hogy holmi tudákos szárazföldi macska szakállunkban kaparászon. Ti ott a szárazföldön késő vénségtekre sem álltatok ki annyit, mint mi pelyhetlen állal, még kamaszkorunkban a nagy tengeren. És mégis ti akartok bennünket tanítani!”

Bertalan, kit a szesz ital, különösen mai hangulatában szintén fölhevített, durván és vakmerően ily feleletet adott: „Hah, vén kofa, tudnod kell, hogy a szárazföldön sincs kevesebb veszély, mint hajóitokon. És bizonyára fáradságosabb a vadnak rögs nyomát követni és az eltévedt szarvasmarhát a mocsaras nád közt megkeresni, mint meleg nyári estéken a tengerben fürödni. Persze, te ezt föl sem foghatod, mert a tengeren születél. Azonfelül, szavamra mondom, sokszor a szárazföldi macska, mint bennünket nevezetél, tud annyit az úszáshoz, mint ez a pályanyertes fiú.,,

Erre az összes padok és asztalok körül olyan morgás keletkezett, mely a távoli mennydörgéshez hasonlított, Bertalan a ki, észrevette, hogy most alighanem razúdul a vihar, nyájasabb beszéddel akarta megszelidíteni az elkeseredetteket. „Gyujtsunk inkább egy vig nótára — szolt és pohara után nyult — mintsem barátságtalan szóváltásba keveredjünk. Ez ünnepet örömmre és vigasságra rendeztéték, nem czivakodásra és veszekedésre. Jöj-jön, öreg tengerész, koczintsunk a maga és fia egészségére!

— Semmi közöm veled, te szárazföldi tuskédisznó! — kiáltott az ittas tengerész és úgy kiütötte a szerencsétlen Bertalan kezéből a poharat, hogy a földön darabokra tört. E jelre fölemelkedett tizenkét vasmarkú hajóslegény, körülvették az idegent és a legalávalóbb szidalmakkal illették.

Néhányan, kiknek az ital még annyira meg nem ártott, dudáik után nyúltak és zenével, tánczczal meg kurjongatással el akarták nyomni a veszekedők dühös lármáját, De nem mentek vele semmire. „El vele a tengerre! — kiabálták a felbőszültek — hadd tanulja meg a dicsekvő, milyen édes a tengeri veszedelem és a mi mesterségünk. A milyen igaz, hogy tengerészek vagyunk, velünk kell utaznia Angolország partjára!.,,

— Hagyjatok az Istenért! — szolt Bertalan némileg kijózanodva — én nem akartam veletek veszekedni, a milyen igaz, hogy Mooney a nevem és fia vagyok Mooney Vilmosnak, a ki ebben az öbölben vesztette életét.,,

— Hazudsz, te gyalázatos — kiáltották a hajóslegények — Mooney Vilmos mindig két derék fiúról beszélt nekünk, te pedig

részezes kufárszellem vagy. Ne félj, úgy kijózanítunk a tengeri úton, hogy nem fogsz többé minket háborgatni.

Bertalan rögtön észrevette a szomorú állapotot és a veszedelmet, melyben forgott. Kétségbeesetten és dühösen ököltre szorította erős markait és utat akart magának nyitni a sűrű tömegen át. “Ki vitt engemet, szerencsétlent annyira — kiáltotta — ki más mint ti, gyalázatos tengeri kutyák? Hagyjatok utamon tovább, semmi dolgunk egymással! Ha nem akartok, hát tudjátok meg, hogy a szárazföldi macskának karmai vannak, hogy megsebesítsen titeket, ti embertelenek!,,

A hajóslegények irtózatos hahotára fakadtak. Hihetelen gyorsasággal megkötözték kezét-lábát és a nélkül, hogy tudta volna, hogy hogy is esett meg rajta, elvitték egy fölszerelt kereskedelmi hajóra, melynek másnap az első napsugárral az ir tengerre kellett vitorláznia.

— Itt hozunk — szóltak hangos kaczagással a fölügyelőhöz — itt hozunk egy erős legényt, ki beszegődött hozzánk az angolparti útra. Az új tengeri kaland örömeire nagyon is jól élt a mi erős pálinkánkkal. Ifjúkori rakonczátlanságától eltekintve, nagyon derék kormányosnak ígérkezik.

A felügyelő hasonló kárörömmel nevetve, így válaszolt: “Jól van! épen szükségünk van reá. Dobjátok a hajó legalsó kamrájába egy gyékénypokróczra; holnap, ha kialudta mámorát, majd megfogja a kormányrudat.,,

Örömmel teljesítették a parancsot. Bertalan, a kit elfogott az álom, egész éjjel mozdulatlanul feküdt a nedves gyékényágyon. Az erős ital sokkal inkább elkábitotta érzékeit, hogysem be tudta volna látni, hogy mi szándékuk vele.

A fölkelő nap már besütött az alacsony hajókamra ablakán, midőn fölébredt. Jó időre volt szüksége, míg tisztán eszébe jutott minden, a mi vele tegnap történt. De most szokás szerint visszatért szívébe a leggyötrőbb bánat és ott rágódott lelke mélyén az epeasztó gondolat, hogy édes anyja, neje és leánya immár mindenkitől elhagyottan a legvégső nyomornak lesznek kitéve. De mert a sötét kamrában nem vehette észre a hajó mozgását, mely már hajnal óta a legkedvezőbb szél mellett teljesen kifeszített vitorlakkal sebesen úszott a tenger színén — azt hitte, hogy még a szárazföldön van, s így élt még szívében a remény, hogy majd bejönnek, fölodják kötelékeit, párszor jól oldalba lökik és visszaadják szabadságát.

Mialatt fájdalmasan sóhajtozva várta szabadulásának pillanatát, elég ideje volt, hogy komolyan elmélkedjék az egész esetről. Mind, a mit tegnap tett és beszélt, most a legcsúnyább képekben tárult föl előtte. “Oh Bertalan — szólt magához — egy-

szerre milyen elfajult emberré lettél! Annyira kellett jutnod, hogy e rossz embereknek szabadságodat föláldozzad? Fogod-e még öreg anyádat ama szemrehányással illetni, hogy nem cselekszik jó anya módjára, midőn Lajost többre becsüli.

Igy eldadogott magában még sok mindenfélét, a mi e borzalmas, magányos helyen és szomorú állapotában szivét megérinté. Végre keserű könyekben tört ki bánata és fájdalma: „Én elfajult ember! — vádolta magát újra — nem messze e helytől, hol Lajos öcsém hozzám való szeretetből mint katona messze országba vitorlázott, ez áldott emlékü helyek közelében el tudtam felejtetni atyámat, anyámat, öcsémet, feleségemet és leányomat, csak-hogy szolgálatára legyek szenvedélyemnek. Ez a testvér, ki öcscsének a toborzóknál a korcsmában javulást ígért? Ez a férj és apa, ki nejének és leányának éjjel-nappal gondját akarja viselni? Ez a férj, ki hü nejének kezével együtt az ígéretet is megadta, hogy csendes, házias életet fog élni és a muzsikát, táncot és pálinkás telepeket kerülni fogja mint a poklot?

— De ah, mitévő legyek? Mily rettentően marcangolják lelkemet anyám jajkiáltásai, melyek szivéből fakadni fognak, ha Bertalanra hiába vár majd! És feleségem és leányom keserves könyei a hitestársáért, az apáért, oh Istenem! segíts még ez egyszer e kötelékekből és e tömlöczből!

Bertalan följajdulása és segélykiáltása még nem hangzott el és kinyílt a sötét kamra ajtaja. Megfordult azon örvendetes reménnyel, hogy Isten hamar meghallgatta imádságát, de a legnagyobb ijedelemmel vette észre, hogy a belépő három tengerész más szándékkal közeledik felé.

„Jó reggelt, legény! — kiáltották durván — most jól ki-aludtad tegnapi pálinkamámorodat. Felügyelők küldött hozzád és kérdeztet, hogy volnál-e szives a kormányrudat megfogni? Fönn a hajó födélzetén sokkal szebb, mint itt alant. Pomgás kilátás nyílik az égre és vízre. A hazai tengerpart már eltűnt szemünk elől. Csak Angolország partján jutunk imét szárazföldre“.

Ez a hír villámcsapásként hatott Bertalan törődött szivére. Fájdalma hangos zokogásban és jajgatásban tört ki. „Anyám! Feleségem! Gyermekem!“ — sóhajtá keservesen és a padlón a gyékénybe takarta nedves arcát. A hajóslegények sokáig gyönyörködtek könyeiben. Végre föloldották kezének és lábának kötelékeit és néhány durva lökéssel kényszerítették, hogy keljen föl és kövesse őket.

Midőn a födélzetre jutottak, eléjük lépett a felügyelő és ravasz mosolylyal köszönté Bertalant. „Hallc'-e, legény — szólt

hozzá — most már büszkén viselheted a tengerész nevet és álmodban sem gondolhatsz reá, hogy a tengeri szolgálattól és fáradalmaktól hat év előtt megszabadulnál. Nyugodjál meg rajta és viseld könnyű lélekkel, a mit már meg nem változtathatsz!”

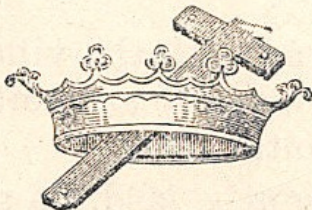
„Ez az én hibám — felelte Bertalan szomorúan. Isten megbüntetett, hogy jámbor öreg anyám intelmeit, szerető hitvesem és hűséges öcsém figyelmeztetéseit oly könnyen és oly sokszor el tudtam feledni. Vezessetek Isten nevében, a hova akartok. Hallani sem fogjátok, hogy az Ég igazságos büntetése ellen zúgolódní mernék. Az anyáról, nőről és gyermekről majd gondoskodik az, a ki az elfajult fiúra ezt a büntetést mérte. Csak egyre kérlek, ne gúnyoljátok könyeimet! E gúny különben föltámaszthatná vesztekre a tengeri vihart, mert könyeim hazámért omolnak, hol anyám, feleségem és leányom zokognak!”

A hajóslegények, kik Bertalan közelében álltak, önkéntelenül összereztek, midőn így hallották beszélni. Nem tudták megérteni, hogy honnan e változás tegnap óta.

Elhagyták Bertalant és ezentúl nem bántották. Egyik-másik meg épen félt a szemébe nézni, mert ott rágódott lelkén a szemrehányás, hogy az igazágtalanságban neki is van része. Bizonyára nem is jutott volna annyira az ügy, ha a tegnapi veszedésnél ott lett volna az a tengerész, ki egykor Mooney Vilmos halálát hírül vitte az irországi kunyhóba. Megismerte és megmentette volna Bertalant. De épen ő volt az, kit a pályanyertes ifjú apja meghítt a mulatságra és a ki, mint legderekkabb a hajóslegények sorában, a vad lármában és játéokban nem akart résztvenni.

Bertalan némán megfogta a kormányrudat és ezer könyek között lelkiismeretének fájó mardosása közben igazgatta a hajót Angolország partja felé.

-- Folytatjuk. --

Él-e még édes anyád?

Oh te drága szó, te, a gondolatok — érzelmek egész fénycsomója: **anya!** Hányszor irtak már rólad, és mégis soha eleget nem irhattak, **mily gyönyörű, mily édes lehet maga az Isten,** ha oly remeket tudott teremteni, mint egy jó anya szive . . .

Káplán voltam. Plebániai kerületünkben lakott egy földbirtokos, ki hosszabb ideje tüdővészen szenvedett. — A tüdővészen kívül még arról is ismerték ezt az urat, hogy az Istennel és a kath. hittől hadilábon állt. Ő felőle bizony ott lehetett a templom . . . Végre elérkezett a nap, mely ágyba döntötte szegényt. Felesége, egy igen vallásos buzgó nő azzal jött hozzám, hogy siessek a férjéhez, mert halálon van. — Elmentünk. Ott feküdt a beteg, jobban mondva — egy csontváz. Nagy meglepetésemre a beteg nem akart gyónni. Azt nyögte, hogy: „én nem kellettem az Istennek eddig, most nekem sincs szükségem reá.“ Borzalom fogott el. Nem egy-két vagy ezer esztendőről, hanem egy **örökké valóságról** volt itt szó. Mikor már mindent elkövettem, hogy szívét megindítsam; elébe állítottam a világ mulandóságait, a jövő élet gyötrelmeit — és a boldogan kimultak **örök boldogságát** és láttam, hogy ez mind hiába való beszéd neki, akkor még egy utolsó kérdést tettem:

— **Él-e még édes anyád?** Mintha villanyszikra érte volna a beteget erre a szóra; hályogosodó szemeit reám vetette, majd fuldokló sirás közben válaszolta: igen.

— Én rögtön folytattam — lásd, ha a te jó édesanyád, most itt volna a halálos ágyad mellett, mit mondana neked? . . . Azt, hogy pusztulj el mint egy állat, vagy hogy térj meg a te jó Istenhez? Tégy üdvösséges gyónást! Gondold meg csak **mire oktattott tégedet az a jó anya . . .**

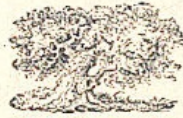
Csak néhány másodperc múlt el s a beteg így szólt:

Lelki atyám, szíven talált. Megakarok gyónni . . .

És az Isten irgalma megengedte, hogy meggyónjon s a haladóklok szentségeit felvehesse. — Megvártam míg utolsó lehelt és abban a gondolatban távoztam, hogy a gyászoló családnak lesz egy olyan tagja, a ki minden fájdalma mellett is örülni fog, mert a halott — üdvözült. **Ez az édes anya...**

Oh te anya, neveld gyermekeidet az örök boldogságra a hit, a szent katolikus vallás útján. És te gyermek, tiszteljed, szeresd anyádat akinek még az emléke is képes téged az üdvözségre vezetni

Szuchy József,
perth-amboy-i plébános.

Dénes Ferenc volt new-yorki, most Belt Montana állambeli plebános egész Észak-Amerikára kiterjedő missiós utazását írja le a mai számunkban megkezdett cikkével, melynek címe: „**A nyugvó Nap irányában**“. Ez a leírás oly megkapó, oly tanúlságos, oly szép és érdekes, hogy arra külön is felhívjuk a Hajnal szíves olvasóinak figyelmét. Olvassák el. **Hazai olvasóink is**, akik a be- és kivándorlással, Amerikába szakadt magyar népünk szellemi és anyagi helyzetével, a gyönyörű nyugat — amerikai államok természeti szépségeivel, eredetiségeivel akár hivatalból akár pusztán érdeklődésből — foglalkoznak, bizonyára nagy érdeklődéssel fogják olvasni a jeles író cikksorozatát.

MUTATVA NYSZAMOKAT bárkinek szívesen és ingyen küld a Hajnal kiadóhivatala.

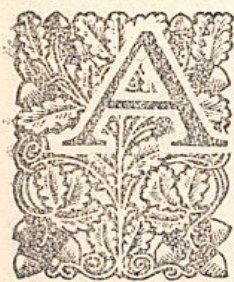

A katolikus zarándok Rómában.

Irta Grósz Ferenc perth-amboy-i plebános.

IX.

RÓMA NEVEZETESSÉGEI.

vasutállomáshoz érve e szót mondjuk: Don Bosco vagy San Cuore, mindenki rámutat a közelben levő templomra.

Ezen templom újabb időben épült, s oly szép, oly csinos, hogy csak nehezen válhatunk el e szentélytől. A templom Jézus szent szívének van szentelve és az a mellett lakó Don Bosco fiaira van bízva.

Don Bosco nevénél kissé tovább kell időznünk. Minden zarándok fájdalommal látja, mint csavarognak a gondatlan olasz szülők gyermekei felügyelet nélkül az utcán, (látnák csak az amerikai gyerekeket! Szerk.) s mint nőnek fel így istentelen naplopókká. Egy olasz papnak, Don Bosconak is fájt ez a szomorú állapot és segíteni akart rajtuk. Magához édesgette a kicsinyeket, s miután csakhamar több társ is csatlakozott hozzá, vallásosan nevelte a kicsinyeket, valami mesterségre tanította őket és az értelmesebbeket a tudományos pályára nevelte. Ma pedig Don Bosco fiai már ezeket nevelnek és mivel Don Bosco ép szalezi szent Ferencet választotta patrónusul, azért hívják őket szalezianusoknak is. Egész nevelési módszerüket a templom

melletti klastromban meglehet tekinteni. Mivel pedig a Don Bosco fiainak vezetése alatt álló gyermekek mindenféle szent tárgyakat, mint képeket, rózsafüzéreket s a többit készítenek és azt olcsó áron árulják, úgy ajánlom a zarándokoknak, hogy vásárlásaikat itt eszközöljék, mert először itt olcsóbban is jutnak mindenhez, s másodhoz meg támogatják a jó ügyet.

Ha már most itten mindent megtekintettünk, úgy ülünk a lóvonatra és menjünk egész a végállomásig, a Campo Veranoig, hol két nevezetesség foglal le minket, tudniillik a szent Lőrinc-templom és a Campo Santo, vagyis a temető.

Szent Lőrinc tűzhalállal halt meg. Midőn már ki volt nyujtva a tüzes rostélyon, oda fordult kinzóihoz s metsző gunnyal mondá: „Húsom már megsült, már megehetitek.“ Utána ég felé emelé szemeit, imádkozott a pogány Róma megtéréseért és így kiadá lelkét. A hívők azután kegyelettel temették el ide a megszenesedett holttestet. A negyedik században azután nagy Konstantin császár egy templomot építtetett a szent test fölé. A templom előtti téren szent Lőrinc szobra áll, melyet IX. Pius, e templomnak nagy jótevője állíttatott fel. Mivel e templomban szent István vértanú is el van temetve, azért látjuk az egyik oldalon a szent Lőrinc életéből vett képeket, a másikon pedig a szent István életét jelző jeleneteket; s ezek nagyon elragadják képzeletünket.

És most menjünk a bazilika sirboltjába, hol IX. Pius pápa aluszsza álmát. A nagy pápa meghagyta végrendeletében, hogy e templomban temessék el, hisz az anyyira kedves előtte, de siremléke egyszerű legyen és 2000 liránál többbe ne kerüljön. Azonban ez utolsó akarata nem teljesült, és míg a hálátlan római csöcselék a holttestet a Tiber-folyóba akarta vetni, addig a jámbor hívők az egész földkerekségről vetekedve adták áldozatul filléreiket, hogy az annyit szenvedett pápának emlékét annál inkább megdicsőíthessék; és valóban oly nagymér-

vű volt az adakozás, hogy IX. Pius siremléke oly nagy-szerű szépségű, mozaik-képekkel oly gazdagon van díszítve, hogy minden emberi fogalmat felülhalad. Fenn, a sir felett a pápának több emléke van. És igen gyakran találunk ott könyörgő leveleket még tekintélyes uraktól is e fohászszal: „Szent Pius, könyörögj érettünk!”

A templomból kilépve, a mellette levő temetőbe megyünk. Miután a mi temetőink, legyenek bár még oly szépek, e temetővel még csak össze sem hasonlíthatók és miután itt annyi újat és sajátyszerűt látunk, azért el nem mulasztja senki a zarándokok közül ezt a temetőt és a bolognait — mely még ennél is sokkal szebb — ne csak néhány percig, hanem hosszabb ideig is megtekinteni.

* * *

A Piazza-Venezian oly villanyosra ülünk, melyen e szavak: San Paolo állanak és ez egészen a Szent Pál-templomig visz minket.

Itt bizonyára nem egy kérdi: De miért építik a rómaiak oly messzire a városon kívül e szép templomokat, mikor meg nálunk otthon mindenütt a falu közepébe építik azokat? Egyszerűen azért, mert szent Pál itt van eltemetve és sirja felett akarta a hálás kegyelet a templomot. Ép ezért hívják: „S. Paolo fuori le mura“-nak, vagyis: „szent Pál a város falain kívül.“

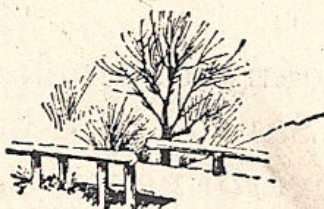
Szent Pált a csakhamar említendő három forrásnál, tre fontane-nél fejezték le, honnan azután szent Lucina saját földjébe, a via ostiense mellé temette. Ezen, már nagy Konstantin által épült bazilika a századok hosszú folyamán sok válságon ment keresztül és az elmúlt században is egy ízben a lángok áldozata lett a bazilika. De a pápa felhívására az egész világ katolikusai adakoztak, úgy hogy rövid idő múlva szent Pál sirja felett ismét a legszebb, a legremekebb bazilika állott. Ha e templomba lépünk, minden zarándok azt fogja monda-

ni, hogy e bazilika az eddig látottakat mind felülmulja szépségével. Már maga a padlózat oly finom márványból készült, hogy abban úgy nézhetjük magunkat, akár csak a tükörben.

Folytatjuk.

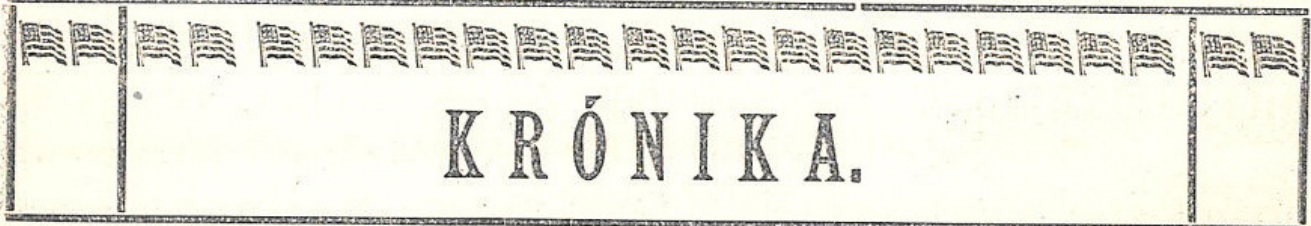

**** 5 éves jubileum.** Amerika egyik legnagyobb hitközsége a Cleveland — West Side-i Szent Imre r. k. magyar hitközség ez év augusztus hó 29-én, vasárnap ülte fenállásának 5 éves jubileumát. A fényesen sikerült ünnepség egyházi és világi része kitünően tervezett programot töltött be. Az ünnepi misét és szent beszédet Ft. Böhm Károly, buffalói (N. Y.) plébános tartotta. A hitközség gyors felvirágzását jelenlegi plébánosának Ft. Soltész István fáradhatatlan buzgalmának köszöni. Ad multos annos!

Szeretettel kérem a Hajnal tisztelt olvasóit, sziveskedjenek a lapért járó hátralékot beküldeni, illetve előfizetni. M. G. szerkesztő.

KRÓNKA.

* **Hasznot hajtó udvariasság.** Némely higvelejü azt gondolja, hogy a becsületesség nem fizeti ki magát. Egy vasuttársaság másképen gondolkozik. A Lackavanna Railroad Co. azért követel minden alkalmazottjától **előzékenységet** az utasokkal szemben, mert a jó szó több pénzt hoz a konyhára. "Ha emberségesen bán- tok az utassokkal, ők is szivesebben váltanak jegyet a mi vona- lainkra. Ez pedig nekünk jó bizniszt jelent, nektek pedig elcme- netelt." — Lám-lám! a kit az evangélium szavaival nem lehet megjuhászítani, mily gyönyörűsége sen hajlik a dereka az olyan- nak, ha egyszer csengeni kezd a **dollár ŐSzent Felsége!**

— **Érdekes megtérések.** 1) Palmer Stevens Julia asszonyság, egy methodista protestáns pásztor özvegye Bloomington-ban, Ill., Szentegyházunk kebelébe tért. Ennek a miszisznek nagy neve van Amerika jelen világá- ban. Fivére, Palmer János, generális volt a hadseregben, kormányzó Illinois államban és egy alkalommal jelölt az Egyesült Államok kormányzói székére. Maga az asz- szony, már mint özvegy idegen nyelveket tanított a jack- sonvillei felső iskolában, Vasárnaponként methodista szöndé-szkúlokban oktatta a fiatalságot. Még a hirneves Bryan is tőle tauulta valamikor a protestáns felekezet tanait.

2) Hitchcock Ida leányzó, kinek édes atya episkopá- lis protestáns pásztor SanRaphael-ben, Cal., katolikussá lett és a Jézus szent nevéreől nevezett apáczák kolostorá- ba lépett szerzetesnőnek. Mikor apját megszidták ezért a "hitfelek", az öreg kurtán ennyit válaszolt: "Én nem akarok gyermekem **boldogságának** kerékkötőjelenni".

3) Mrs. Hall Wattson Tivadarné, kinek atyja is, bá- tyja is protestáns pap, Cornwall-on-Hudson városban (N. Y.) az üdvözítő egyház kebelébe tért. — Van még

több más is, de mivel a többiek **csak** civil falamiákból származnak, megtérésük elé nem gördült annyi sok **akadály**. (Példának okáért csupán Zanesville-ben, O. egyetlen 4 napos missió kerek 60 új hívővel gazdagította szent hitünk tagjainak számát.) Legujabban **Rette**, hirneves francia **anarkista**-könyv író lett hűtlen a bomba és rombolás tanához. Lourdesban annyi sok csodát látott, hogy ijedtében beállt minorita barátnak. Biz' ő kelme is **rette**-gett a túlvilágtól . . .

† **Szegény martir**. Patersonban, N. J., valami Koffman (talán Kaufmány?) Áron ó-hitü evangelista — jelölt szent (?) bibliákkal pedléeskedett. A rődér bekisérté, a bíró meg egy napi dutyit szózott Áronkára. A löcslábú apostol keserűen jegyezte meg, hogy egy teljes napi hűsölés tán még is sok Isten igéjének piaci árulásáért. A bíró szava kurtán hangzott, de velőkig hatott: "A rendnek öre kötelességét teljesített, a mikor magát bekisérté. Ha azonban kedves Kaufmann úr azt hiszi, hogy fáradozásával az emberiségnek is használ, akkor menjen inkább vissza New Yorkba, mert ott bizony több javítani való akad". Másnap erre Áron "estók uccse" tul volt a határon . . .

* **Salamoni ítélet**. Kansas állam kegyelmi törvénye előírja, hogy a mely rab kegyelmet kap, köteles 3 dologra tenni fogadalmat: kerülni fogja a rosz czimborákat, keres magának munkát, és erkölcsös életet fog élni. E bölcse feltételekhez negyedik gyanánt igen okos ujitást fűzött **Stubbs**, Kansas állam kormányzója. A kegyelemre érdemes raboktól irásos fogadalmat követel, hogy kiszabadulásuk után valamely **hitközségnek templomba-járó rendes tagjai** lesznek. Nagyon jól sejtí a miniszter governor, hogy a ki szívvvel lélekkel tagja a hitközségnek, az olyan amugy is kerülni fogja a rosz társaságot, a lustálkodást meg a feslett életet.

= **Nekünk szent, másnak bolond**. Tavaly halt meg **Curtiss** amerikai püspök. Évforduló halotti miséjén egy 30 éven át kebelbarátja, Father Mickle cape charlesz-i (Va.) plébános tartott fölötte dics-beszédet. Predikációjában megemlítette, hogy egyszer valami kis városban egy szobában hált a püspökkel. Másnap arra ébredt, hogy a méltóságos úr nagyban fényesíti az ő csizmáját. "Mit csinálsz, püspök?" kérdi ijedten. — Hát nem látod? puco-

válom a czipelődöt. — “Te, püspök létedre, az enyémet?” — Már miért ne? Csak annyi fáradságba kerül, akár a magamé. — De hisz az szégyen! — “Dehogy szégyen, dehogy. Én csak egyetlen egy szégyenletes dolgot ismerek: a bűnt; azt pedig kerülöm”.

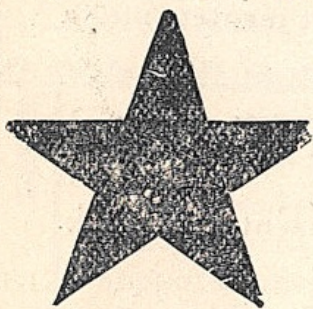
— **Egy bolond százat csinál.** Ha valaki lejönne a csillagokból s végigböngészne egy világ-lapot, tapasztalatlanságában azt hihetné, hogy e földtekén kétféle emberi nem lakozik: az egyiknek mennyország, másiknak meg csupa pokol e sárteke. Az ujság-**cikkek** tömve vannak keserűséggel a **hirdetési** rovat meg csupa boldogságról zengedez. A szerkesztők és hir-hordárok azt mondják, hogy: az üzlet-emberek csalnak, a vasuttársaságok gyilkolnak, az ételgyárosok méreg-keverők, a kocsmárosok az ördöggel cimborálnak, a napszámosok vagy dolgoznak, vagy nem, de mindenképen isznak rogyásig, a politikusok a legravaszabb gazfickók, a városok levegője és kormányzása rothadt, az összes egyetek elnökei és pénztárosai sikkasztanak, és boldognak mondható, kinek neve a hirlapok szemétlerakodó dombján még nem tündökölt körülgarnirozva. — De nézzük csak a hirdetési rovatokat! — Ez a kávé észte meg örök életet ígér; a fonográf-gyáros masinája az igaz boldogság kulcsát rejtegeti: “Izé” úr automobiljában minc’en haldokló kacag a gyönyörűségtől, csak persze belé kell ültetni; Egy nem tudom mi nevű fénymáz se a melegben nem enged, se a hidegben nem reped; sose ismer bút-bajt, a ki ezt meg ezt a patent borotvát megveszi; a kétségbeesés eloszlik, mint a bűborék, ha Wassermann úr irópennáját megrendeljük; a pelenkás csecsemő folyton mosolyog, akár Saxlehner úr táplis táplisztjét élvezi, akár Ivory szappanhapot majszol, akár a 20 centes “buday” viztől lágyul a gyomrocskája. Egyszóval csupa boldogságban úszunk a jól megfizetett hirdetések állítása szerint. Már most melyiknek higgyek, kérdi a csillagokból közzénk pottyant nyálás olvasó? Mégis csak igaz lehet, hogy két különböző emberi nem lakja e hitvány sárteket... Mit szólnának erre “gazmondó” ujságcsináló uramék? (ha ugyan valaki kérdené őket).

¶ A ki még a pápát is Protestánsnak akarta téríteni. Érdekes históriát beszél el egy angol folyóirat, melynek feladata kikutatni Amerika fontos katolikus régiségeit. Mrs. Peter-ről, egy angol konzul özvegyéről szól az ének, a kit leánynevén Washington Sárának hívtak, s a ki nagyanyai nénje volt Longworth Miklós képviselőnek, Roosewelt Alice férjének. Ez a néni különös felbuzdulást érzett magában arra, hogy még a római pápát is az üdvözítő protestáns felekezetbe téríti. Tiszteletre méltó meggyőződése oly erős volt, hogy cincinati-i birtokára még kölcsönt is vett fel, csak hogy Rómába utazhasson. Odaérve, egy másik öreg protestáns barátnéja társaságában csupa kíváncsiságból elment a szent Péter templom éjjeli miséjére karácsonykor. A mint ott az ájtatoskodó nép közzé vegyülve figyeli az istentiszteletet, egyszerre csak odaszól barátnéjának: "Ugyan milyen hatást gyakorol reád ez a mise?" Amannak válasza csöppet sem volt hizelgő, hanem inkább telve kálomista türelmetlenséggel. Peter-né asszonyság szót sem szólt, mise után szépen haza ment. Három héttel később **mezitláb** vett részt egy pápista processión ugyanott, kezében szentelt gyertyát tartva Róma város utcáin! — Azután szépen haza ment, **katolikussá** lett, minden vagyonát az Egyházra iratta, és mint buzgó hívő fejezte be áldásos életét. Hja! a ki másnak vermet ás, maga esik bele...

VEGYEN HAZAI FEJKORPÁT

eltávolító szert. Eredménye biztos.

Akinek barnák a fogai; inkább ajánlja neki kitűnő hazai **fogfehérítő szereimet**. Nálam kaphatók: **fejkorpa, hajhullás, arc-pattanás mitesser, májfolt, bőrvörösség, lábizzadás, fogfájás** stb. elleni kitűnő hazai szerek. —

MAGYARORSZÁGI

illatos **mozsdó szappanaim** nagyszerűen finomítják a bőrt. — Árjegyzéket hazai szerekről ingyen küld

JOE MESSERSMITH, importer
9112 Buckeye Rd. CLEVELAND, O.

ÜGYNÖKEINK.

Cleveland, O. Bodig József. — Detroit, Mich. Pálfi István. — Hastings U. H., N. J. Kucsera János. — Lorain, O. Kiss Károly. — Mc Adoo, Pa. Szalay Jenő. — Mc Dowell, W Va. Bikreszt Pál. — Pocahontas, Va. Kazai Mihály. — W. Hazelton Pa. Képes József. — Scranton, Pa. Ságbi Lőrinc. — South Bethlehem, Pa. Konyár János. — South Bend, Ind. Áder János. So. Norwalk, Conn. Kun Pál. — Throop, Pa. Kovács Sándor. — Toledo, O. Danykó József, Székely Bálint. — Torrington, Conn. Kiss Károly. — Trenton, N. J. Szmoliga Béla. — Yonkers, N. Y. Mrs. Frank Karácsonyi.

Az ember legfontosabb szerve a gyomor.

Reá hárul a legnagyobb munka az eledel be fogadása, a táplálék megemésztése.

Leghíresebb orvosok állítják, hogy a gyomornak rendellenes működéséből származ az összes legtöbb betegség.

Egy kis túlterheltség mindjárt gyomornyomást, görcsöt, fejfájást okoz.

Ha elejét nem veszi ezen tüneteknek úgy felfúvadások, majd savanyú szájbúzők, felbőfögések keletkeznek, mindmeggannyi jelei a gyomor senyvedésének, melyek az egész szervezetnek megrontásához vezetnek. **Szabályozza gyomra működését a híres Balsón-féle Balzsammal**, mely már oly számosakat mentett meg a gyomor betegségek hosszú sorától.

Ne szenvedjen ne halogassa baját!

Már egy üveg elfogyasztása is meghozza jó étvágyát, elmúlnak fejfájásai, kellemetlen felbőfögései s a gyomrot rendes működésbe hozza.

Egy üveg ára 50 cent. 3 üveget bérmentve küldünk.

Egyedüli készítője s árusítója

H. BALSON magyar gyógyszer-tára

27 Monroe St. 3-ik utca sarkán.

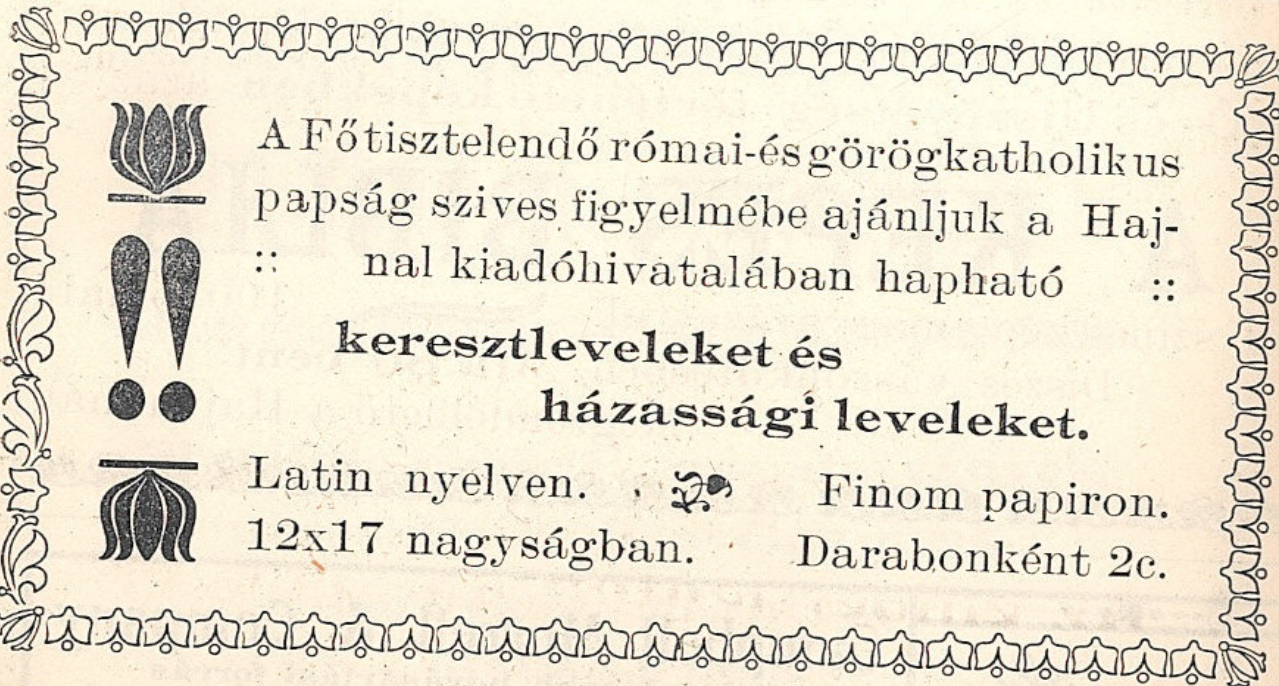
Passaic, N. J.

MAGYAROK!

Ha pénzt akartok szerezni, ha házat, lotot vagy farmot akartok venni, forduljatok bizalommal ezen címhez:

The Philip Richmond Realty Exchange
150 Second Street Passaic, N. J.
Tűz-, élet- és baleset biztosítás.

A Főtisztelendő római-és görögkatholikus papság szives figyelmébe ajánljuk a Hajnali kiadóhivatalában hapható

keresztleveleket és házassági leveleket.

Latin nyelven. Finom papíron.
12x17 nagyságban. Darabonként 2c.

: Telefon: : 1734 Passaic.	LABAS ANDRÁS	102 2-nd St. Passaic, N.J.
Temetkező és Bebalzsamozó Intézete.		
Minden e szakmába vágó megbízatásnak lelkiismeretesen, pontosan és olcsón tesz eleget. Kocsik temetésekre, esküvőkre, betegek részére, kirándulásokra, diszmenetekre, bármely percben olcsón kaphatók.		

Mrs. F. Rowinski 51. Monroe St. Passaic, N.J.
Temetkezési és Bebalzsamozási Intézete. Kocsik temetésekre, esküvőkre, betegek részére, kirándulásokra, diszmenetekre - éjjelnappal kaphatók. - Telefon: 396. L. 1. Passaic. - Jutányos árak!

Tavaszi - nyári multságok, bálok, piknikek legalkalmasabb,
legkedveltebb helye Garfielden (N. J.) a

...Hotel German Castle...

Tulajdonosa: **Richard Faber.**

Szép park. — Izletes ételek, tiszta italok. — Szobák.

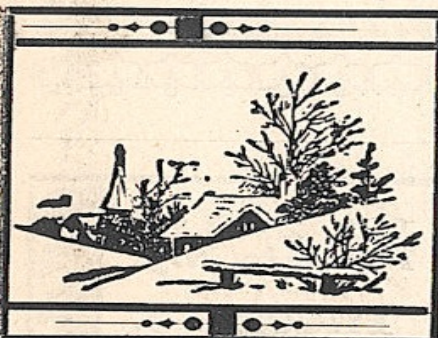
Legszebb, legolcsóbb, legalkalmasabb ajándék az
Ó- és Újszövetség története képekben azaz

A KÉPES BIBLIA

50 színes kép magyarázattal! — 100 oldal!

Diszes vászonkötésben. Ára 80 cent.

Megrendelhető a Hajnal-nál.

Campbell Morrell & Company

A legolcsóbb bevásárlási forrás

ÉPÜLET-ANYAGOKBAN

Téglát, meszet, cementet, anyagcsöveket stb. minden
fajtában, pontosan és a legjutányosakban szállítunk.

Cim: **Campbell Morrell & Co. Park Place &
Water Street, — PASSAIC, N. J.**

The Passaic Trust and Safe Deposit Co.

Legközelebbi alkalommal tekintse meg új üzleti helyi-
ségünket s annak elsőrendű berendezését (Burglar
Proof vaults) 241 MAIN AVENUE.

Betett pénzek után 4% kamatot fizet.

A társulat széleskörű pénzküldő irodával is rendelkezik,
mely Europa minden országába rövid idő alatt szállít pénzeket.

CHARLES A. BICZAK

KÖNYVNYOMDÁJA

— ÉS —

KÖNYVKÖTÉSZE

222 Third St. Passaic, N.J.

Elvállal: egyleti nyomtatványok,
alapszabályok, levélpapírok,
boritékok, meghívók,
plakátok elké-
szítését.

500 báli ticket .. \$1.50-től feljebb.

Jutányos
árak!

..Izléses..
kivitel!

MOSKOVITZ EMIL

.. .. 182. SECOND STREET PASSAIC, N. J.

A legkitünőbb, legtartósabb és legcsinosabb bútorok raktára. — Különöse berendezve a magyarság igényeire. Mindennemű házi tárgyak; párnák stb. — Közkedvelt bevásárlási forrás.

◆◆ I. H. MAAS. ◆◆

Passaic magyarság kedvelt fényképésze. Minden e szakmába vágó rendelést, felvételt tisztán, gyorsan finoman eszközöl. Nyitva mindennap reggel 8-tól este 10-ig. J. H. MASS fényképész. - 37 Monroe St.

Nagy ujdonság!

BUDAPESTI ÁRUHÁZ

név alatt üzletemet megnagybbitottam és most, hogy a dusan felszerelt raktáramat megmutathassam, **nagy megnyitást** rendezek, melyen az összes raktáron lévő áruk, ugymint női és férfi ruhakelmék, divatáru cikkek, menyasszonyi kelengyék, keresztelő ruhák, férfi és női kalapok stb. cikkek áron alul lesznek elárusítva. — Tömeges látogatást kérve, tisztelettel a

BUDAPESTI ÁRUHÁZ (M. Ehrenfeld tulajdonos.)

188-190-192 Második utca és Monroe utca sarkán, Passaic, N. J.

Merchant Bank of Passaic, 183 Passaic Str.

ROBERT D. KENT, elnök.

JOHN HARDIFER, alelnök.

..... Tőke 50,000 dollár.

Takarék betétek után 4 százalékos kamatot fizet.

— Vidéki betevőkre különös gondot fordít. —

Hivatalos órák : délelőtt 9-től délután 4 óráig

Passaic magyarságának egyik legkedveltebb bankja.

HIRDETÉSEKET olcsó áron felvesz

 a „HAJNAL“ kiadóhivatala.

CHAS. A. BICZAK,

zászló és jelvénykészítő

222 3rd St. Passaic, N. J.

.....

 Zászlók 35 dollártól feljebb.

 Jelvények 5 centtől feljebb.

 Sapkák 1 dollártól feljebb.

.....

Ájzatossági tárgyak. Imakönyvek, szentképek, feszületek, olvasók. — Egyházi, egyesületi, üzleti nyomtatványok. Alapszabályok, tagsági és beteglátogató könyvecskék, plakátok, meghívók, színlapok, ticketek. Számlák, szerződések, levélpapírok. — Pompás kivitelű egyesületi felszerelések, díszek, kellékek. Zászlók, egyenruhák, díszsapkák, jelvények, elnöki kalapácsok, szavazó dobozok. — Léleknemesítő keresztény olvasmányok.

Izléses kivitel! — Tartós anyag! — Jutányos ár!

A világ legdrágább kincse: az egészség!

Magyar pap kórháza Amerikában.

Isten segédelmével eddig 200-nál több betegségnél találtam meg gyógyító-írját a világhírű wörishofeni plébános, a néhai való „Father Kneipp“ csálhatatlan gyógyításával. Öt esztendei amerikai lelkipásztorkodásom alatt 4000 beteg fordult meg a kezem alatt. West-Virginiától Bostonig, Atlantic Citytől Harrisburgig tömegesen járultak elém a szenvedők. Angolok és németek, tótok, csehek és lengyelek. De még néger is. Kedves magyar honfitársaim seregétül kerestek föl. Aki személyesen nem jöhetett, levélben panaszolta el baját. Hogy bizalmát senki sem pazarolta érdemetlenre, mutatja a temérdek köszönő levél, hálairat. Sok százra rug a számuk s az érdeklődő ritka szép tapasztalatot merithet belőlük. Tífuszt, tüdőlobbot, vérhányást, vörhenyt, váltólázatot --- mondhatnám --- egész könnyű szerrel gyógyítok. Epe-, vese-, hólyagkőből operáció nélkül kigyógyítottam szenvedő embertársaimat. Vérmérgezésből az utolsó percben, már a halál révén sikerült visszaadnom a sír szélén állókat az életnek. Legutolsó betegem 15 évi rheuma következtében szívbajában sehosem talált enyhülést. Meggyógyítottam. Gyógyításom egyszerű, természetes.

☞ Hideg víz, biztos hatású füvek, szigorúan megszabott életmód. —
Honfitársaimnak bármely pillanatban rendelkezésükre állok.

Father CHAS. POLICSEK

General Director of the American-Carlsbad Sanitarium
780 14-th Ave So. Lorain, Ohio.

RIZSÁK JÁNOS

Közjegyző

...Pénzszállító és váltó üzlete.

Főüzlet: 127 2-dik utca Passaic, N. J.

Magyarországi bizományi iroda:

—: Budapest, VII., Király-utca 103. :—

Fióközletek:

So. Bethlehem, Pa. — Wharton, N. J.

Alpha, N. J. — Franklin Furnace, N. J.

A New Jersey állami törvényeknek megfelelően 35,000
dollár biztosíték az államnál.

Pénzt a legolcsóbban és leggyorsabban szállít Magyarországra, valamint bármely világrészbe. Kérem egyuttal ügyfeleimet, ha pénzt akarnak Magyarországból kihozatni, például birtokeladásból, árvapénztárból, takarékpénztárból, vagy bármely más célból, úgy a költségek megtakarítása céljából adják fel budapesti irodám címére, Budapest, VII., Király utca 103 és én az ott megbízott összeget, dollár értékben, hiány nélkül kifizetem.

Hajójegyeket Európába vagy Európából Amerikába a legjobb hajókra adok el, az utasokat személyesen elkísérem a hajókhoz.

Jogügyekben mindennemű okiratok, szakszerűen kiállítatnak és a törvényeknek megfelelően elintéztetnek.

Utbaigazítást, felvilágosítást és tanácsot, ingyen és szívesen adok.

  H A J N A L.

No. 9. Vol. II. MONTHLY MAGAZINE Szept. 1909.

Szerkeszti MESSERSCHMIEDT GÉZA plébános Passaic-on, New Jersey.

Szerkeszti: Messerschmidt Géza plébános, Passiac-on, New Jersey

REPRINT EDITON

Készítette: Dudás Róbert Gyula, 2015-ben